

Karol Kwieciński

"Sielanki Karpińskiego. Studium historyczno-literackie", W. Zosel, "Biblioteka Warszawska", III, 1911 : [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 11/1/4, 464-465

1912

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

na piśmiennictwo fracuskie. Artykuł, jakkolwiek pisany bez większej ścisłości i dokładności metodycznej, jest godny uwagi przyczynkiem do literatury o Krasickim.

Kamionka Strumiłowa.

Mieczysław Kalitowski.

Zosel W. Sielanki Karpińskiego. Sztudjum historyczno—literackie. Biblioteka Warszawska 1911, III. s. 17—73.

Przedmowa, według przyjętego schematu, przedstawia kwestję jako dotąd nierozwiązaną, nawet zagadkową, którą należy rozwikłać według metody chronologiczno-filologicznej, rozpatrzyć zatem „wpływy”: 1) miłości, 2) szkoły i 3) ludowości. Wyszukuje więc autor w *Sielankach* trzy (właściwie dwie) postaci niewieście i wynurzenia miłosne ku nim poety.

Według kochanek dzieli autor rozprawkę na rozdziały: Rozdział II. zaczyna się typowo: „Portret fizyczny i duchowy drugiej kochanki Karpińskiego łatwiej i wyraźniej da się nakreślić dzięki notatkom w Pamiętniku...“ I na rzecz powyższego stosunku Karpińskiego z Ponińską wyławia 5 sielanek (1, 5, 7, 14, 16). Dowodów zaś doszukał się: w treści poematów gorętszej, formie ożywionej (mowa wprost) i w „analogii w tytułach“. Istotnie, wszystkie pięć zawierają imię „Justyny“, gdy w pozostałych piętnastu istnieją imiona inne (Laury, Dafny, Lindory...), całkiem według tradycji Szymonowiczowych. Za czwarty dowód służy wspólność tu i ówdzie spotykanych Naruszewiczowskich rymów i porównawczych obrazków z przyrody (wynik obowiązującego podówczas hasła „powrotu do natury“). Powyższe dowodzenie to najwłaściwszy krok, postawiony celem ustalenia porządku, segregowania i klasyfikowania poszczególnych sielanek, w którym to mozole, dawno już, bo w r. 1780, wyręczył autora sam poeta. P. Zosel powinien był co najwyżej podzielić się z czytelnikiem wynikami swych bezskutecznych dochodzeń, a nie zmuszać go do towarzyszenia sobie w żmudnych poszukiwaniach. Podobnie należało się załatwić z wpływem szkoły, nie mającym w tym wypadku żadnego znaczenia. Natomiast najważniejsze z oddziaływań, poezja ludowa małopolska, nie znalazła odpowiedniej oceny. Ponieważ to jednak rzecz, wymagająca specjalnego w tym kierunku przygotowania, nie można z tego robić zasadniczej kwestyi. Natomiast już na karb chęci uproszczenia sobie literackiego trudu należy policzyć zupełnie nieuwzględnienie sielankopisarzy 17-go w. (pozostających również pod wpływem rusińskiego ludowego otoczenia), których trzykrotne przedruki, dokonane w latach 1769—78, są autorowi rozprawki dokładnie znane, a które na młodego Karpińskiego (1780) bezwzględnie silnie musiały oddziaływać.

Owo wyłączne ograniczenie się do Karpińskiego i *Sielanek* zemściło się na autorze w ten sposób, że poddało kierunek i technikę pracy pod uciążliwą od nich zależność, którego sprężyną był biograficzny porządek. Wskutek tego szczegóły uległy rozprószeniu, zamiast,

aby rozłożone na składowe składniki poezji przedromantycznej, t. j.: 1) uczuciowość, 2) przyrodę (t. j. powrót do natury i naturalności), 3) sielanek klasyczną a) formę życiową tej naturalności — wieś, pasterstwo; b) formę literacką) — zostały z osobna przeanalizowane, — a po zsumowaniu dały jakiś ostateczny rezultat. — Przy tem niektóre szczegóły zostawiają to i owo do życzenia: n. p. przy kwestyi poglądów estetycznych autor określa pobieżnie, jakimi były Gessnerowskie; następnie tylko konstatuje, że mogły być znane Karpińskiemu — samych zaś Sielanek nie uwzględnia.

Erudycję, potrzebną do rozpatrywania omawianego materiału, posiadał autor najzupełniej, brak tylko metody przeszkodził mu do owego jej przedstawienia.

Tyle o ujemnych stronach rozprawki. Natomiast cennym i trwałym rezultatem pracy jest wykazanie, filologicznym sposobem, potężnego wpływu Gessnera na cały szereg (7) sielanek; między innymi na Laurę i Filona. Jest to zarazem najobszerniejsza i najbardziej ożywiona środkowa część rozprawy. — Szkoda, że dorzucając, pod koniec dwa całkiem luźne sądy o Karpińskim: Mickiewicz i dzisiejszej krytyki — nie zestawił ich autor ściślej i wyczerpująco.

Dość też trzeba, że w pracy znać niejednolitość redakcyi: rozdziałom początkowym daleko jest do potoczystości środkowych i końcowych.

Tarnopol.

Karol Kwieciński.

Rymar Stanisław. Ks. Hugo Kołłątaj. Wybór pism. Ułożył i wstępem oraz objaśnieniami opatrzył.. Kraków Drukarnia nakładowa. 1912, 8-vo s. 304.

Potrzeba uprzystępnienia pism Kołłątaja szerokim kołom publiczności polskiej była po prostu nagląca. Tej potrzebie w drobnym stopniu czyni zadość wydawnictwo p. Rymara. Nie dano wprawdzie nic z spuścizny rękopiśmiennej, przypomniano tylko rzeczy już drukowane, mimo to wydawnictwo trzeba uznać za pożyteczne, gdyż wobec wyczerpania wszystkich rzadkich zresztą druków dawniejszych, publiczność polska ku wielkiej swojej szkodzie umysłowej nic o Kołłątaju nie wiedziała. Pisma Kołłątaja tak są doskonale ze względu na piękność myśli i stylu, że każdy ich wybór musi być interesującym i pożądanym. Na wybór p. Rymara złożyły się ustępy z: 1) Stanu oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III; 2) z Listów Anonima; 3) z dzieła: O ustanowieniu i upadku Konstytucyi polskiej 3-go maja; 4) z Memoriału dla Tom. Wawrzeckiego; 5) z Uwag nad Księstwem Warszawskiem i 6) z Porządku fizyczno-moralnego. Wybór poprzedzono dość obszernym wstępem (s. 3—66), który nie przynosi rzeczy nowych, ale znane już zbiera porządnie i systematycznie, w sposób dla celów po-